

розуміння коротких коміксів може вселити впевненість у своїх здібностях (особливо в учнів, темп читання у яких не найкращий), яка часом так необхідна в процесі навчання.

Веселі картинки забезпечують візуальну підтримку навчання, налаштовують на жартівливий лад, дозволяють розслабитися і наш мозок знову здатний сприймати інформацію.

Список використаних джерел

1. За що любити зиму // Джміль Журнал для дітей від 4 до 10 років, їхніх батьків і педагогів. – [Електронний ресурс]. – №1/2017.- Режим доступу : <https://jmil.com.ua/about>

2. Остапенко Л. П. Дидактичний потенціал коміксів / Л.П. Остапенко, О. К. Соловійова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.institutemvd.by/components/com_chronoforms5/chronoforms/uploads/20160404154807_OstapenkoSoloviova.pdf

3. Яценко Н. А. Скетчноутинг та комікси на уроках. Візуалізація ідей / Н.А. Яценко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/123/Downloads/42-89-68466.pdf>

УДК 373.3.091.2:001.89(043.2)

Лалак Наталія Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,

Бурч Інга Михайлівна,

магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНА ВЗАЄМОДІЯ

Як показує практика, сьогодні назріла необхідність якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Ці явища науковці трактують, як дитиноцентризм в освіті. В Концепції Нової української школи зацентровано особливу увагу на педагогіці партнерства, що ґрунтується на принципах дитиноцентризму, гуманізму, творчого підходу до розвитку особистості [1]. Ключовими принципами, в контексті реформування освіти, є: довіра у відносинах, доброзичливість і позитивне ставлення, діалог – взаємодія, взаємоповага. Реалізація цих положень сприятиме подоланню інертності мислення школярів, переходу на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

Педагогіка партнерства і компетентнісний підхід потребують нового освітнього середовища, в якому будуть широко застосовуватися методи викладання, засновані на співпраці (проекти – соціальні, дослідницькі,

експерименти, групові завдання тощо), учні залучатимуться до спільної діяльності, що сприятиме їхній соціалізації та успішному перейманню суспільного досвіду. Науковці, педагоги-практики зазначають, що суттєво покращують результати навчання такі засоби персоналізації навчального досвіду, як робота за індивідуальними планами, окремими навчальним траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проектів.

Таке навчання характеризується особистісно-орієнтованою взаємодією, в результаті якої стимулюється саморозвиток особистості дитини, її самовизначення. У свою чергу, суб'єкт-суб'єктні відносини між педагогом і учнями роблять освітній процес гуманним, демократичним. Проблема суб'єкт-суб'єктної взаємодії між вчителем і учнем стає все більш важливою і насущною для вітчизняної педагогічної науки, психолого-педагогічної практики і для суспільства в цілому. У психолого-педагогічній літературі з проблеми дослідження накопичено багатий матеріал, який пов'язано з уявленнями про розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин у зв'язку з характеристикою взаємообумовлених якісних змін в особистості педагога та особистості учнів (Р. Бернс, У. Глассер, І. Дубровіна, І. Зимня, А. Маркова, Л. Мітіна, А. Орлов, К. Роджерс). Суб'єктність і саморозвиток особистості як суб'єкта в науковій літературі виступають як предмет філософського осмислення (Н. Бердяєв, В. Вернадський, М. Каган та ін.); психологічного вивчення (Б. Ананьєв, А. Брушлинський, Л. Виготський, С.Л. Рубінштейн, В. Слободчиков та ін.), педагогічного аналізу (Т. Ольховая, В. Серіков, В. Сластьонін та ін.).

Разом з тим, сутність поняття «суб'єкт-суб'єктна взаємодія» залишається предметом дискусій філософів, психологів, педагогів. У контексті дослідження, суб'єкт-суб'єктна взаємодія розглядається нами як особливі відносини, в результаті яких педагог і його учні сприймають один одного рівноправними партнерами спілкування [4]. Таке рівноправне сприйняття зовсім не означає схожості і однаковості їх думок, але дозволяє кожному мати своє бачення, а також надає право його відстоювати і захищати в діалозі. Розгляд спілкування як взаємодії суб'єктів передбачає те, що педагог завжди спілкується зі своєю особистістю, активним учасником спільного процесу, який виступає партнером вчителя в їх спільній справі. Становлення суб'єкт-суб'єктних відносин педагога і учнів – це поступовий процес, розвиток якого буде ефективним при забезпеченні, з одного боку, теоретичної та технологічної підготовки педагогів до реалізації зазначених відносин з учнями, з іншого – паралельної дієво-активної навчально-дослідної взаємодії педагога і учня. Такі партнерські відносини залежать, насамперед, від професійно-педагогічної підготовки вчителя (професійна компетентність, високий рівень загальної культури, особистісні якості), що включає в себе основи управлінських знань і умінь. Становлення суб'єктності обох учасників освітнього процесу має базуватися на адекватній педагогічній технології, яка: 1) враховує психологічні особливості особистості та її інтелектуальний розвиток; 2) спирається на внутрішні ресурси особистості, а не на примус; 3) побудована на гуманістичному розумінні природи людини її ставлення до себе та інших;

4) стимулює творчий розвиток особистості в її прагненні до актуалізації [3].

При розгляді сутності суб'єкт-суб'єктних взаємодій педагога та учня в процесі організації навчально-дослідної діяльності під «взаємодією» ми розуміємо форму організації спільної діяльності педагога і учня, засновану на співробітництві, в ході якої відбувається обмін інформацією між суб'єктами з метою організації ефективного ведення навчально-дослідної діяльності. На думку С. Палецького, суб'єкт-суб'єктна взаємодія в системі «педагог-учень» у процесі навчально-дослідної діяльності передбачає: контакт думки педагога і учнів; зосередженість уваги учнів у сприйнятті і розумінні ними нового матеріалу, у внутрішній розумовій та емоційній активності у відповідь на дії педагога та інформацію; контакт, що забезпечує співробітництво педагога та учнів [4]. Основною метою такої взаємодії є розвиток особистості учня, який виступає головною цінністю освітнього процесу. Партнерські відносини між учасниками навчально-дослідної діяльності мають такі характерні особливості: активна позиція учня в процесі дослідження; рівноправність особистостей викладача та учня; спільне вирішення проблеми як спосіб взаємодії; гра, діалог, робота у мікрогрупах, як основні організаційні форми, що реалізують гуманістичні відносини; терпимість до інакомислення, допустимість співіснування протилежних точок зору.

Характеризуючи суб'єкт-суб'єктну взаємодію, науковці відзначають, що кардинально змінюється сьогодні функція як вчителя, так і учнів в освітньому процесі. Мова йде про відмову педагогів від традиційної домінуючої ролі в освітньому просторі, натомість, при зазначеній педагогічній взаємодії вчителі набувають нової ролі: організатора, координатора, модератора, фасилітатора та порадирика в процесі самостійної пізнавальної діяльності [2]. З одного боку педагог намагається абстрагуватися від освітнього процесу і надати більшої свободи дії школярам, а з іншого, – він включається в навчальний процес і коригує діяльність учня. Очевидно, ключова функція педагога полягає саме в створенні та організації навчально-дослідних ситуацій, які сприятимуть розвитку таких особистісних якостей учнів, як самостійна пізнавальна активність, ініціативність, саморефлексія, саморегуляція.

Щоправда, задля ефективної суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії, слід враховувати такі чинники, як готовність учнів до діалогу; активність та ініціативність у взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу, прагнення до сумісної навчальної діяльності. В контексті організації навчально-дослідної діяльності учнів повинна враховуватися певна послідовність і поетапність в процесі партнерської взаємодії між педагогом і учнями, а саме: від максимальної допомоги у вирішенні певних навчально-дослідних завдань і ситуацій до поступового нарощування школярами власної активності, до повної саморегуляції в процесі навчання.

Погоджуємося з думкою Т. Ольхової, яка вважає, що сам процес конструювання навчально-дослідницької діяльності є двостороннім. Науковець стверджує, що вчитель повинен цілеспрямовано створювати певні умови та використовувати вже існуючі об'єкти та явища освітнього процесу, а також

цілеспрямовано залучати учнів до взаємодії з певним освітнім середовищем і планувати навчально-дослідний результат. Натомість школярі відповідно до своїх власних мотивів, потреб, цінностей та особистісних якостей повинні обирати, використовувати різні елементи освітнього середовища для вирішення навчально-дослідницьких завдань [3]. У науково-педагогічній літературі знаходимо різні навчально-дослідні завдання, які сприяють формуванню суб'єктності учнів. До них, на наш погляд, відносяться ситуації: вільного вибору, успіху, креативності тощо. Особливо цінними є навчально-дослідні завдання, які пов'язані з формуванням життєвих цінностей, соціальним досвідом та інтересами дітей. Як показує практика, навчально-дослідні ситуації слід максимально наблизити до реалій життя і учасники освітнього процесу повинні бути психологічно готові до соціальної ролі дослідника.

Таким чином, суб'єкт-суб'єктна взаємодія в освітньому процесі як умова організації навчально-дослідної діяльності учнів, заснована на гуманізмі, передбачає взаємодію у співпраці та взаємну довіру, широкий обмін новою інформацією між учасниками навчально-дослідної діяльності, співучасть у вирішенні проблемних питань і пізнавальних завдань, співпереживання в радості пізнання, прагнення прийти один до одного на допомогу при ускладненнях. В умовах педагогіки партнерства, відносини між учителем та учнями формують почуття власної гідності, сприяють прояву активності, самостійності у вирішенні навчально-дослідних завдань. При гуманних суб'єкт-суб'єктних відносинах навчально-дослідна діяльність набуває для учня особистісної значущості, забарвлюється яскравими переживаннями, здивуванням перед власними відкриттями, радістю самостійного зростання, задоволенням своїми результатами.

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
2. Лалак Н. Навчально-дослідницька діяльність молодших школярів: теоретичний аспект / Н. Лалак, І. Бурч // Молодь і ринок. - 2018. - № 3. - С. 92-97.
3. Мієр Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів у взаємодії з собою та з іншими : монографія / Тетяна Мієр. –Кіровоград : ФО-П Александрова М. В., – 2016. – 424 с.
4. Шехавцова С. О. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія в освітньому процесі як умова організації навчально-дослідної діяльності учнів / С. О.Шехавцова, М.В. Веремеева // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. - 2016. - № 6 (303), жовтень. - Ч. 3. – С. 212-220.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>